

nam saluum facere mundum, diuinum opus est, non autem hominis desiccari per gratiam. *Chryso-
stomus* (hom. 60.) Vel interim quidem, ut
susceperetur sermo, humilior locutus est, pos-
tea autem ad majus eos reduxit, dicens: *Si non
facio opera Patris mei, nolite credere mihi*: per
hoc ostendens quod in nullo minor est Pater:
quia enim substantiam ejus impossibile erat eis
videre, ab operum paritate, & identitate de-
monstrationem ejus quæ secundum virtutem in-
distinguishibilitatis est, tribuit. *Hilarius 7. de Trin.*
(ubi supra.) Quid hic adoptio, quid indulgen-
tia nominis loci inuenit, ne ex natura Dei Filius
sit, cum Dei Filius ex natura paternæ operibus
credendus sit? Non exæquatur, ac similis est
Deo creatura, (1) neque ei naturæ alienæ pos-
sibiles comparatur. Gerere autem se, non sua,
sed quæ Patris sunt, testatur, ne per magnifi-
centiam gestorum naturæ nativitas auferatur. Et
quia sub sacramento assumpti corporis nati ex
Maria hominis, Dei Filius non intelligebat-
tur, fides nobis intimatur ex gestis, cum ait:
*Si autem facio, est mihi non vultis credere, ope-
ribus credite*. Cur enim intelligentiam diuinæ
nativitatis impediatur, cum diuina nativitas omne
opus suum sub mysterio assumpti hominis exequatur?
Faciens igitur opera patris, demonstrare debuit
quid esset operibus credendum: nam sequitur:
*Ut cognoscatis, & credatis quia Pater in me est & ego in
Patre*. Hoc est illud, *Dei Filius sum*, hoc est
illud, *Ego, & Pater unum sumus*. *Augustinus*
(tract. 48.) Non enim Filius sic dicit, *In me
est Pater, & ego in illo*, quomodo possunt dice-
re homines: si enim bene cogitemus, & bene
vivamus, in Deo sumus, & Deus in nobis
est, quasi participantes ejus gratiam, & illumi-
nati ab ipso; unigenitus autem Dei Filius in
Patre est, & Pater in illo tamquam æqualis.
(g) *Beda*. Adhuc Judæos in cepta dementia
persistere Evangelista ostendit, dicens: *Que-
rebant ergo eum apprehendere*. *Augustinus* (tract.
48.) Non credendo, & intelligendo, sed fa-
ciendo, & occidendo. Tu apprehendas, ut ha-
beas; illi apprehendere volebant, ut non ha-
berent: unde sequitur: *Et exiit de manibus
eorum*. Non eum apprehenderunt, quia manus fi-

(1) *Al.* neque enim naturæ, &c.

CAPUT XI.

(a) **E**Rat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ, & Marthæ
sororum ejus. Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & extersit
pedes ejus capillis suis, cujus frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores ejus ad
eum, dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Jesus dixit eis:
Infirmus hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per
eam. Diligebat autem Jesus Martham, & sororem ejus Mariam, & Lazarum.

(b) Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus
diebus. Deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum. Dicunt ei disci-
puli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc? Respondit Jesus:
Nonne duodecim horæ sunt dies? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lux non est in eo.

(c) Hæc ait, & post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit; sed vado, ut
à somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, saluus erit.
Dixerat autem Jesus de morte ejus; illi autem putaverunt quia de dormitione somni di-
ceret. Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est; & gaudeo propter vos,
ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur
Didymus, ad discipulos: Eamus & nos, & moriamur cum eo.

(d) Venit itaque Jesus, & inuenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.
Erat autem Bethania juxta Hierosolimam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Ju-
dæis venerant ad Martham, & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. Marthæ ergo
ut audivit quia Jesus venit, occurrit; Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Mar-
thæ ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: Sed & nunc
scio quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi Jesus: Resurget
frater tuus. Dicit ei Marthæ: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dicit
ei Jesus: Ego sum resurrectio, & vita. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit,
vivet; & omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? Ait
illi: Uti que, Domine, ego credidi quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc
mundum venisti.

(e) Et cum hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens:
Magister adest, & vocat te. Illa ut audivit, surrexit cito, & venit ad eum: nondum
enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Marthæ.
Judæi ergo qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam
quia ètò surrexit, & exiit, secuti sunt eam, dicentes, quia vadit ad monumentum
ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes
ejus, & dixit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

(f) Jesus ergo ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea plorantes,
infremuit spiritu, & turbavit seipsum, & dixit: Ubi posuisti eum? Dicunt ei: Domi-
ne, veni, & vide. Et lacrymatus est Jesus. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo ama-
bat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæ-
ci nati, facere ut hic non moreretur? Jesus ergo rursum fremens in semetipso, venit
ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait Jesus, Tollite
lapidem. Dicit ei Marthæ soror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam sciet, quatri-
duanus est enim. Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quoniam si crederis, videbis glo-
riam Dei? Tulerunt ergo lapidem.

(g) Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam au-
disti me. Ego autem sciebam quia semper me audis; sed propter populum qui circum-
staret dixi, ut credant quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: La-
zare, veni foras. Et statim prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus infir-
mitatis, & facies illius fudario erat ligata. Dixit eis Jesus: Solvite eum, & sinite abire. Multi
ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam, & Martham & viderant quæ fecit Jesus,
crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad pharisæos, & dixerunt eis quæ
fecit Jesus.

(h) Collegerunt ergo pontifices, & pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus?
Quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Et
venit enim Romanus, & tollent nostrum locum, & gentem. Unus autem ex ipsis Caiphas no-
S. Th. Op. Tom. IX. f 2 mi-

49.) *Ager enim, non mortuus fuerat nuntiatus; sed quomodo lateret eum qui creaverat, ad cuius manus anima morientis exierat? Aut ergo: Gaudete propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi: ut jam inciperent admirari, quia Dominus poterat dicere mortuum; quod nec viderat, nec audiverat. Ubi meminisse debemus quod adhuc etiam ipsorum discipulorum miraculis edificabatur fides, non ut esse inciperet, sed ut quae ceperat cresceret. Quod ergo dicit, *Ut credatis*, intelligendum est ut amplius, robustiusque credatis. *Theophylactus*. Intellexerunt autem quidam hoc sic. *Gaudete*, inquit, *pro vobis*: nam cum illic non extiterim, confert ad majoritatem fidei vestrae, quoniam si afflictissimam egrotantem curassem, quod esset modicum signum ad meae virtutis indicium. Quia vero me absente supervenit mors, potius in fide mea corroboramini, cum videbitis me posse etiam defunctum patrescentem resuscitare. *Chrysoströmus* (hom. 61.) Igitur omnes discipuli quidem timebant Judaeos, super alios vero Thomas: unde sequitur: *Dicit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, et moriamur cum eo*: infirmior enim erat aliis, & infidelior, postea omnibus fortior factus est, & irreprehensibilis, qui solus orbem terrarum percurrit, & in mediis plebibus volebat ut vocentibus eum interficere. *Beda*. Vel castigat discipuli superioribus Domini verbis, non ausi sunt ultra contradicere; sed Thomas praeter omnibus focios hortatur, ut irent, & morentur cum eo: in quo magna ejus videtur esse constantia: sic enim loquebatur, quasi facere posset quae alios hortabatur, immemor suae fragilitatis, sicut & *Petrus*.*

(d) *Alcinius*. Dominus ad hoc venire distulerat, ut quatuordecim impleteretur, ut Lazarus gloriosius resuscitaretur: unde dicitur: *Venit itaque Jesus, & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. Chrysoströmus* (hom. 61.) Manserat enim Dominus duobus diebus, & ante duos dies venerat nuntius, in qua die Lazarus est defunctus; ipsa autem quarta die accessit. *Augustinus* (tract. 49.) De quatuor autem diebus multa dici possunt. Diversi enim modis una res significari potest. Est enim unus dies mortis quem homo trahit de mortis propagine. Sed & legem naturalem transgrediuntur homines: ecce aliter dies mortis. Lex etiam Scripturae data est divinitus per Moysen, & ipsa contemnitur: adde tertium diem mortis. Venit Evangelium, & ipsum transgrediuntur homines: ecce quartus dies mortis. Et ad tales excitandos Dominus non designatur accedere. *Alcinius*. Aliter. Primum peccatum extitit elatio in corde, secundum consensus,

tertium factum, quartum consuetudo.

Sequitur: *Erat autem Bethania juxta Hierosolimam quasi stadiis milliaria duo*. Hoc autem inducitur ad ostendendum quod congruum fuit multos Judaeorum à Hierosolymis adesse: unde subditur: *Multi autem ex Judaeis venerant ad Mariam, & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo*. Sed quomodo Judaei consolabantur dilectas à Christo, cum jam statuisent quod si quis Christum confiteretur, extra synagogam fieret? Sed propter calamitatis necessitatem, aut quasi nobiles has mulieres reverentes, eas consolabantur; aut quia hi aderant qui non mali erant; multi enim ex ipsis credebant. Hoc autem dicebat Evangelista ad ostendendum quod Lazarus vere mortuus erat. *Beda*. Nondum autem Dominus castellum introierat: unde adhuc extra castellum positum occurrit Martha: unde sequitur: *Martha ergo ut audivit quia Jesus veniret, occurrit illi; Maria autem domi sedebat. Chrysoströmus*. Non autem assumit forem obviam Christo vadens: vult enim singulariter Christo loqui; & quod factum est ei annuntiare: cum vero eam in bonam spem duxit, tunc abiit & vocavit Mariam. *Theophylactus*. Primo itaque non pandit forori, volens astantem hoc latere: quoniam si percipisset Maria Christum accedere, obviam iret, & comitarentur eam praesentes Judaei, quibus notum fore adventum Jesu Martha volebat.

Sequitur: *Dixit autem Martha ad Jesum Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Chrysoströmus* (hom. 61.) Credebat enim in Christum, sed non ut oportebat: nondum enim cognoscebat quoniam Deus erat; & ideo dicebat: *Si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Theophylactus*. Quasi dissidens quoniam etiam absens, si vellet, posset prohibere mortem fratris sui. *Chrysoströmus* (ut supra) Nondum etiam cognoscebat quod propria virtute hoc faceret; quod apparet ex hoc quod subditur: *Sed nunc scio quia quaecumque popseris à Deo, dabit tibi Deus*: ut de virtuoso quodam, & approbato viro loquens. *Augustinus* (tract. 49.) Non autem dicit ei, Rogo te ut resuscites fratrem meum: unde enim sciebat, si fratri ejus resurgere utile fuerat? Hoc tamen dixit: Scio quia potes, si vis, facere: utrum facias, judicium tui est, non praesumptionis meae. *Chrysoströmus* (hom. ead.) Dominus autem vera quae non cognoscebat, eam docuit: unde sequitur: *Dixit ei Jesus: Resurget frater tuus. Non dixit, Petam ut resurgat. Sed si diceret, Non indigeo adjutorio, à me ipso omnia facio, valde fuisset grave mulieri; sed hoc dicere, Resur-*

resurget, medium erat. *Augustinus* (tract. 49.) Ambiguum autem fuit quod dixit, *Resurget*: non enim ait, *Modo*; & ideo sequitur: *Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die*. De illa resurrectione securum sum, de hac incerta sum. *Chrysoströmus* (hom. 61.) Audierat autem mulier multa à Christo de resurrectione loquentem; Dominus autem manifestus suam ostendit auctoritatem; nam subditur: *Dicit ei Jesus: Ego sum resurrectio, & vita*: ostendens quoniam non indiget alio adjutorio: si enim alio adjutorio indigeret, qualiter erit resurrectio? Si vero ipse est vita, non loco circumcluditur, sed ubique existens potest sanare. *Alcinius*. Ideo ego sum resurrectio, quia vita: per quem tunc cum aliis resurget, per eundem potest & modo resurgere. *Chrysoströmus* (ut supra.) Illa ergo dicente, *Quaecumque popseris, ipse dicit: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet*: ostendens quoniam ipse est tributor bonorum, & ab ipso oportet petere. Per hoc autem ejus intellectum elevat: non enim hoc erat solum quod quaerebatur, ut solum Lazarus suscitaret; sed etiam oportebat eam, & qui praesentes erant, discere resurrectionem. *Augustinus* (tract. 49.) dicit ergo: *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit in carne, vivet in anima*; donec resurget caro, nunquam postea moritura: nam vita animae fides est.

Sequitur: *Et omnis qui vivit in carne, & credit in me, etiam si moriatur ad tempus propter mortem carnis, non morietur in aeternum. Alcinius*. Propter vitam spiritus, & immortalitatem resurrectionis. Sciebat autem Dominus, quem nihil laet, quod hoc credebatur; sed confessionem qua salvaretur quaerit: unde sequitur: *Credis hoc? At illi: Uirque Domine, ego credidi quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Chrysoströmus* (hom. 61.) Videtur mihi non intellexisse mulier quod dictum est; sed quoniam magnum quid erat intellexit, non tamen cognovit quid est: propterea aliud (1) interrogata, aliud respondit. *Augustinus* (tract. 49.) Vel aliter. (2) Quando hoc credidi quod Filius est Dei, credidi quia tu es vita: quia & qui credit in te, etiam si moriatur, vivet.

(e) *Chrysoströmus* (hom. 61) Ex virtute sermonum Christi interim Martha lacrata est luctus dissolutionem: ea enim quae ad magistrum erat devotio non permittebat eam sentire praesentia, quae luctum inducere poterant: unde dicitur: *Et cum haec dixisset, abiit, & vocavit Mariam forem suam silentio. Augustinus* (tract. 49.) Advertendum, quod sup-

pressam vocem silentium nuncupavit: nam quomodo siluit, cum subdatur: *Dicens: Magister adesi, & vocat te? Chrysoströmus* (hom. 62.) Ideo autem occulte forem vocat: si enim scivissent Judaei Christum advenire, recessissent, & non fuissent testes miraculi. *Augustinus* (tract. eod.) Advertendum etiam, quemadmodum Evangelista non dixerit ubi, vel quando, vel quomodo Mariam Dominus vocaverit, ut hoc in verbis Martha potius intelligeretur, narrationis brevitate servata. *Theophylactus*. Sive etiam ipsam Christi praesentiam vocationem reputavit; quasi dicat: Inexcusabile est ut eo praesente tu non exees obviam ipsi. *Chrysoströmus* (hom. 62.) Omnibus autem assidentibus, illa lugens, & plangens non expectavit ad se venire magistrum, neque dignitatem servavit, neque à luctu detenta est; sed furgens confestim obviam: unde sequitur: *Ille ut audivit, surrexit cito, & venit ad eum. Augustinus* (tract. 49.) Ex quo patet quod non illam praesentem fuisset Martha, si ei notus fuisset adventus Jesu.

Sequitur: *Nondum enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Chrysoströmus* (hom. ead.) Vacantius enim ibat, ut non videatur indicere seipsum miraculo, sed rogari ab aliis. Hoc igitur vult occulte Evangelista insinuaré: aut quia cito currebat, ut anticiparet eum venientem. Venit autem non sola, sed omnes trahens Judaeos: unde sequitur: *Judaei igitur qui erant in domo cum ea, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit, & exiit, secuti sunt eam, dicentes, quia vadit ad monumentum, ut pleret ibi. Augustinus* (tract. 49.) Hoc pertinet ad Evangelistam narrare, ut videamus quae occasio fuerit quod plures ibi essent quando Lazarus resuscitatus est, ut tam grande miraculum quatuordecim mortui resurgentis testes plures inveniret.

Sequitur, *Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum cecidit ad pedes ejus. Chrysoströmus* (hom. 62.) Ferventior haec sorore erat: non enim turbam verecundata est, nec suspicionem timuit, quam de Christo Judaei habebant, cum aliqui inimicorum Christi interessent; sed omnia contempsit humana praesente magistrum, & soli se dabat ei qui ad magistrum honori. *Theophylactus*. Quamvis etiam se diminute videbatur habere, dicens: *Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Alcinius*. Quasi dicat: Dum nobiscum praesens fuisti, non morbus, non infirmitas aliqua apparere ausa est, apud quas vita noverat habitare, sive hospitari. *Augustinus* de Verb. Dom. (serm. 52.) O in-

S. Thom. Oper. Tom. IX. 12 fide-

(1) Al. interrogat. (2) Al. Quoniam.

mine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit; sed, cum esset pontifex anni illius, prophetavit, quia Jesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

(1) Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos; sed abiit in regionem juxta desertum in civitatem quæ dicitur Ephren, & ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha Judæorum; & ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante pascha, ut sanctificarent seipso. Quærebant ergo Jesum, & colloquebantur ad invicem in templo stantes: Quid puratis: quia non venit ad diem festum istum? Derant autem pontifices, & pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

(a) **B**Eda. Dixerat Evangelista, Dominum trans Jordanem abuisse, tuncque Lazarum contigit infirmari: unde dicitur: *Erat quidam languens Lazarus à Bethania.* Hinc est quod in quibusdam exemplaribus copulativa conjunctio & posita invenitur, ut sequentia verba superioribus connexa videantur. Interpretatur autem Lazarus adjutus. Inter omnes enim mortuos quos Dominus suscitavit, hic magis ab eo adjuvatur, quem non solum mortuum, sed quadriduam suscitavit. *Augustinus* (tract. 49.) Inter omnia enim miracula quæ fecit Dominus, Lazari resurrectio præcipue prædicatur. Sed si attendamus quis fecerit, delectari debemus potiusquam mirari. Ille suscitavit hominem qui fecit hominem, plus enim est hominem creare quam resuscitare. Infirmabatur autem in Bethania Lazarus: unde dicitur: *A Bethania de castro Maria, & Martha sororum ejus:* quod castellum erat proximum Hierosolymis. *Alcuinus.* Et quia plures femine hujus nominis erant, ne errarem in nomine, ostenditur ex notissima actione: nam sequitur: *Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes ejus capillis suis, cujus frater Lazarus infirmabatur.* *Chrysostomus* (hom. 61.) Igitur primum quidem illud necessarium discere, quoniam hæc non fuit illa meretrix quæ in Luca legitur: hæc enim honesta fuit, & studiosa circa Christi susceptionem. *Augustinus* de Con. Evang. (Lib. 2. cap. 79.) Vel aliter. Hoc dicens Joannes attestatur Luca, qui hoc in domo pharisæi cuiusdam Simonis factum esse narravit: jam itaque hoc Maria fecerat. Quod autem in Bethania rursus fecit, aliud est, quod ad Lucæ narrationem non pertinet, sed pariter narratur à tribus. *Augustinus* de Verb. Domini (ser. 52.) Invalerat igitur Lazarum pernicies inimica languoris; miserandi hominis corpus quotidie edax febris incendium consumebat. Aderant autem

(1) *Al.* & sic.

Ex edit. P. NICOL. (a) *Augustinus* tract. 49. in Joan. Eius nomine prætermissio, editiones præcedentes ut ex Theophylacto dabant, & cum verbis illius confundebant hanc appendicem.

diligebantur ab eo qui est dolentium consolator, languentiumque sanator. *Chrysostomus* (ubi supra.) Per hoc etiam erudit nos Evangelista non trisari, si qua infirmitas facta fuerit circa bonos viros, & Dei amicos.

(b) *Alcuinus.* Dominus, nuntiata infirmitate Lazari, quousque quadriduam compleretur, sanare distulit, ut mirabilis suscitaret: unde dicitur: *Ut autem audiret quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.* *Chrysostomus* (hom. 61.) Ut scilicet expiraret, & sepeliretur, (1) & dicerent, quoniam fecerit, ut nullas posset dicere, quoniam nondum defunctum eum suscitavit; sed stupor fuit, & non mors.

Sequitur: *Deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum.* *Augustinus* (tract. 49.) Ubi pene fuerat lapidatus, quia propterea unde discessit videbatur ne lapidaretur. Discessit enim ut homo; sed in redeundo, quasi oblitus infirmitatem, ostendit potestatem. *Chrysostomus* (ut supra.) Nusquam autem alibi Dominus prædixit discipulis quo iturus esset; sed hic prædicit, quia formidabant vehementer, ut non repente eos turbet: nam sequitur: *Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & tu iterum vadis illuc?* (2) Formidabant enim & pro eo, & pro seipsis: nondam enim erant in fide firmati. *Augustinus* (tract. 49.) Cum autem vellent dare consilium homines Deo, discipuli magistro, corripuit eos: unde sequitur: *Respondit Jesus: Nonne duodecim horæ sunt diei? Ut enim diem se ostenderet, duodecim discipulos elegit. In hoc autem verbo non ipsum Judam, sed successorem ejus prævidebat. Juda enim cadente successit Mathias, & duodenarius numerus mansit. Horæ ergo illustrantur à die, (3) ut per horarum prædicationem credat mundus in diem, Me ergo sequimini, si non vultis offendere: unde subdit: *Si quis ambulaverit in die, non ostendit, quia lucem hujus mundi videt; si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.* *Chrysostomus* (ut supra.) Quasi dicat: Qui sibi nihil conficius est nequitie, nihil patietur veritatis; qui vero mala agit, patietur. Itaque non oportet formidare: nihil enim dignum morte gessimus. Vel aliter. Si quis lucem hujus mundi videt, securus est; multo magis qui mecum est, nisi amoverit se à me. *Theophylactus.* Quidam vero hunc diem intelligunt tempus præcedens passionem, noctem vero ipsam passionem. Dicit ergo eis: Dum dies est, id est dum nondum imminet tempus passionis, non offendetis: non enim vos persequentur Judæi;*

cum autem nox venerit, passionem propriam dico, ex tunc noctem possidebitis, angustiarum.

(c) *Chrysostomus* (hom. 61.) Posita una confortatione discipulorum, hic alio modo eos confortat, ostendens quoniam non Hierosolymam debent ire, sed in Bethaniam: unde dicitur: *Hæc ait, & post hæc dicit illis: Lazarus amicus noster dormit; sed vado ut à somno excitem eum; quasi dicat: Non eo rursus disputaturus contra Judæos, sed amicum nostrum excitaturus: propter hoc ergo dicit, Amicus noster, ut ostendat necessariam suam adventum.* *Augustinus* (tract. 49.) Quod autem dixit, *Dormit*, verum dixit. Domino dormiebat, hominibus mortuus erat, qui eum suscitare non poterant: nam Dominus tanta facilitate, excitabat de sepulcro, quanta tu excitas dormientem de lecto. Ergo secundum potentiam suam dixit dormientem, sicut & Apostolus dicit, 1. Thess. 5. De dormientibus autem nolo vos ignorare. Dormientes appellavit, quia resurrecturos prænuntiavit. Sed quomodo interest in ipsis qui quotidie dormiunt, & exurgunt, quid quisque videat in somnis; alii sentiunt læta somnia, alii torquentia: sic unusquisque cum causa sua dormit, cum causa sua surgit. *Chrysostomus* (hom. 61.) Discipuli autem impedire voluerunt ejus adventum in Judæam; unde sequitur: *Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, salvus erit; solet enim esse somnus ægrotantium salvis indicium; quasi dicant: Si dormit, non igitur utile est quod tu vadas ad excitandum eum.* *Augustinus* (ubi supra.) Quomodo ergo intellexerunt discipuli, sic responderunt: unde sequitur: *Dixerat autem Jesus de morte ejus; illi vero putaverunt quod de dormitione somni diceret.* *Chrysostomus* (hom. ead.) Si vero quis dicat: Quomodo non cognoverunt discipuli mortuum esse, ab eo quod dixit, *Vado ut excitem illum?* stultum enim erat eum ire per tot stadia, ut Lazarum à somno excitaret. Istud dicimus, quoniam æstimabant hoc ænigma esse, qualia multa loquebatur. *Augustinus* (tract. 49.) Quia ergo obscure dixerat, *Dormit*, manifestat quod dixerat: unde sequitur: *Tunc ergo dixit eis Jesus: Manifeste Lazarus mortuus est.* *Chrysostomus* (ut supra.) Non autem hic adjecit, *Vado ut resuscitem eum:* non enim volebat verbis prædicere quod per opera debebat certificare, vanam gloriam ubique nos fugere docens; & quod non oportet simpliciter promittere.

Sequitur: *Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi.* *Augustinus* (tract. 49.)

(1) *Al.* & dicatur. (2) *Al.* Formidabant enim pro seipsis. (3) *Al.* & per.

fidelis (1) conventio! Te adhuc posito in saeculo Lazarus amicus moritur. Si amicus moritur, inimicus quid patietur? Parum est si non tibi soli superi serviunt; ecce tuum dilectum inferi rapuerunt. *Beda.* Non autem omnia dixit Maria quae Martha protulerat: quia (2) consueto hominum more lacrymis non omnia quae voluit, & in animo habuit, proferre potuit.

(f) *Chrysostramus* (hom. 62.) Mariae loquenti nihil Christus loquitur, neque ea dicit quae sorori dixerat: turba enim aderat multa, & non erat tempus illorum verborum. Sed descendit, & humiliatur, humanam naturam denudans: quia enim miraculum magnum erat futurum, & multos per id lucraturus, sua condescensione attrahit testes, & humanam monstratur naturam: unde dicitur: *Iesus ergo ut vidit eam plorantem, & Iudaeos qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbabit semetipsum.* *Augustinus* (tract. 49.) Quis enim eum posset nisi ipse turbare? Turbarus est Christus, quia voluit, & esurivit, quia voluit: in illius potestate erat sic vel sic affici, vel non affici. Verbum enim animam suscepit, & carnem, totius hominis sibi coaptans in personae unitate naturam; ac per hoc, ubi summa potestas est, secundum voluntatis nutum turbatur infirmitas. *Theophylactus.* Ad approbandam enim conditionem humanam jubet ei quod suum est prosequi, nec non (3) injungit ei virtute Spiritus Sancti, illamque compescit. Haec autem cuncta naturam pati Dominus connivet, cum approbando quod homo verus, & non apparens fuerat, tum etiam nos monendo, ac metam maestitiae, & iucunditati imponendo. Nam ex toto nec compati, nec maxere ferinum; ac hominem exuberantia muliebre.

Sequitur: *Et dixit: Ubi posuisti eum?* *Augustinus* de Ver. Dom. (ser. 52.) Non locum sepulti ignorare credi debuerat; sed fidem populi approbare volebat. *Chrysostramus* (hom. 62.) Non enim vult ipse se injicere, sed omnia ab aliis dicere, & rogatus facere, ut ab omni suscipione eripiat signum. *Augustinus* Lib. 83. Quæst. (quæst. 65.) Quod & interrogat, arbitrationem nostram, quae fit in occulto, arbitror significare. Prædestinatio enim nostrae vocationis occulta est, cujus secreti signum est interrogatio Domini quasi nescientis, cum ipsi nesciamus: vel quod ignorare se peccatores alio loco Dominus offendit, dicens *Marth.* 7. „Non novi vos:“ quia in disciplina, & præceptis ejus non sunt peccata.

(1) *Al.* O infidelis, convenio te adhuc possum in saeculo, &c. (2) *Al.* consueto. (3) *Al.* jungit. (4) *Al.* omittitur illi. (5) *Al.* hoc est, ut mortuos.

Sequitur: *Dicunt ei: Domine veni, & vide.* *Chrysostramus* (hom. 62.) Nondum enim ali-quod signum resurrectionis monstraverat: unde ita videbatur iturus ut lacrymaturus, non ut resuscitaturus: propter hoc ei dicitur: *Veni, & vide.* *Augustinus* (tract. 49.) Videt autem Dominus quando miseretur: unde (4) illi dicit *Psal.* 34. „Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea.“

Sequitur: *Et lacrymatus est Iesus. Alcuinus.* Quia fons pietatis erat, flebat pro parte humanitatis quem resuscitare poterat per potentiam divinitatis. *Augustinus* (ubi supra.) Quare autem flevit Christus, nisi quia homines flere docuit? *Beda.* Est autem hominum consuetudo caros suos mortuos lugere: secundum hanc consuetudinem Judaei Dominum flere putabant: unde subditur: *Dixerunt ergo Judaei: Ecce quomodo amabat eum.* *Augustinus* (tract. eod.) Quid est *Amabat eum?* „Non veni vocare justos, sed peccatores ad penitentiam.“ Sequitur: *Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere ut hic non moreretur?* Plus est quod facturus est, ut mortuos suscitaret. *Chrysostramus* (hom. 62.) Erant autem ex inimicis ejus qui hoc dixerunt. Ex quibus igitur oportebat ejus admirari virtutem, ex his ei detrahere, scilicet ex illuminatione caeci nati, quasi nec illo miraculo facto. In hoc etiam se ostendunt esse corruptos, quia nondum Christo adveniente ad monumentum, praesumunt accusationes, non expectantes rei finem: sequitur: *Iesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumentum.* Studiosè Evangelista frequenter dicit quod lacrymatus est, & quod fremuit, ut discas quod vere nostram naturam induit. Quia enim hic magis aliis Evangelistis magna de eo loquitur, etiam in rebus corporalibus humiliora dicit. *Augustinus* (tract. 49.) Fremas autem & in te, si disponis revivificare: omni homini dicitur qui premitur pessima consuetudine. Sequitur: *Erat autem spelunca, & lapis superpositus ei.* Mortuus sub lapide, reus sub lege: lex enim quae data est Judaeis, in lapide scripta est. Omnes autem rei sub lege sunt, iusto autem non est lex posita. *Beda.* Est autem spelunca rupes cavata. Porro monumentum dicitur, eo quod mentem moneat; (5) hoc est, mortuos ad memoriam revocat.

Sequitur: *Ait Iesus, Tollite lapidem.* *Chrysostramus* (hom. ead.) Sed quare non lapide jacente fecit resuscitati? Nonne poterat qui corpus

pus movit mortuum voce, etiam multo magis lapidem movere? Non autem hoc fecit, ut eos testes faciat miraculi, ut non dicant quod in caeco dixerant, Non est hic. Manus enim, & accessus ad monumentum testabantur quod ipse est. *Augustinus* (tract. 49.) Mystice autem dicit: *Removete lapidem;* removete legis pondus, gratiam praedicate. *Augustinus* Lib. 83. Quæst. (quæst. 61.) In quo puto illos significari qui venientibus ad Ecclesiam ex Gentibus, opus circumcissionis imponere volebant; vel eos qui in Ecclesia corrupte vivunt, & offensionem sunt credere volentibus. *Augustinus* de Ver. Dom. (serm. 52.) Jam autem Maria, & Martha sorores Lazari, quae Christum frequenter mortuos resuscitasse viderant, fratrem suum posse resuscitare penitus non credebant: nam sequitur: *Dicit ei Martha soror ejus qui mortuus fuerat: Domine jam facte, quatruiduanus enim est.* *Theophylactus.* Hoc autem Martha tamquam diffidens dicit, veluti impossibile credens posse fratrem suscitari, ob dierum diurnitatem. *Beda.* (a) Vel hæc verba non sunt desperationis, sed potius admirationis. *Chrysostramus* (hom. 62.) Sed hoc etiam quod dicit, valet ad obstruendum indevotos, ut & miraculum testentur manus tollentes lapidem, & auditus vocem audiens Christi, & vius videntium Lazarum exire, & odoratus fetorem recipiens. *Theophylactus.* Christus autem rememorat mulieri ea de quibus secum contulerat, & pene ut obliviscenti loquitur: unde sequitur: *Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi, quoniam si crederis, videris gloriam Dei?* *Chrysostramus* (hom. 62.) Non enim memor erat mulier ejus quod Christus dixerat supra: *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.* Et discipulis quidem dicit: *Ut glorificetur Filius Dei in ea:* hic autem gloriam Dei de Patre dicit. Infirmitates enim eorum qui audiebant, causa erant differentiae eorum quae dicebantur. Nolebat Dominus interim turbare astantes; & ideo dicit: *Videbis gloriam Dei.* *Augustinus* (tract. 49.) In hoc autem est gloria Dei, quia & factentem, & quatruiduanum resuscitat.

Sequitur: *Tulerunt ergo lapidem.* *Origenes* (tract. 28. in Joan.) Mora tollendi lapidem adjacentem ex forore defuncti causata est: nisi enim dixisset, *Jam facte, est enim quatruiduanus,* non diceretur: *Dixit Iesus, Tollite lapidem.* *Sustulerunt ergo lapidem:* nunc ergo longe tardius ablatum est. Commodum est igitur nihil interponere inter iussa Jesu & ipsorum executionem.

(1) *Al.* ut ad hoc tibi suadeam, item ad hoc quod tibi suadeam. (2) *Nicolajus habet:* Non igitur prece pro seipso eguit; sed pro nobis oravit, &c.

EX EDIT. P. NICOL. (a) Nihil tale in Beda, vel alibi occurrit.

(g) *Alcuinus.* Quia Christus secundum hominem minor erat Patre, ab illo perit suscitacionem Lazari; atque ideo se exauditum esse dicitur: *Iesus autem elevatis finibus oculis dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me.* *Origenes* (tract. 28.) Elevavit quidem sursum oculos, quoniam intelligentiam humanam erexit, adducens illam per orationem ad excelsum Patrem. Sed & necesse est volentem ad exemplar orationis Christi orare, elevare oculos cordis sursum, ac erigere illos à presentibus rebus memoria, cogitationibus, atque intentionibus. Si autem digne orantibus hujusmodi quaedam exprimitur à Deo de propria oratione promissio (Esa. 58.) „Adhuc loquente dicitur, cam, Ecce adsum:“ quid expedit arbitrari de Domino & Salvatore? Erat enim oraturus pro resurrectione Lazari. Sed præveniens illius orationem qui solus bonus Pater est, exaudivit dicenda. Pro impletione igitur orationis subdit gratiarum actiones, dicens: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.* *Chrysostramus* (hom. 63.) Hoc est, nihil est contrarium mei ad te. Non autem ostendit quod ipse non potuit, vel quod minor sit Patre, quia hoc & amicis dicitur, & honore aequalibus. Ut autem ostendat quoniam non indiget oratione, subjungit: *Ego autem sciebam quoniam semper me audis;* quasi dicat: Ad hoc quod fiat voluntas mea, non indigeo oratione (1) ut tibi suadeam: una enim est nostra voluntas. Hoc autem umbratè dicit, propter auditorum imbecillitatem. Deus enim non ita dignitatem suam respicit, ut ad salutem nostram? propterea excelsa quidem & magna, pauca, & ipsa occultata, humilia vero multa circumstantur ejus sermonibus. *Hilarius* de Trin. (Lib. 10. circ. fin.) Non (2) igitur prece eguit: nobis oravit, ne Filius ignoraretur: unde subditur: *Sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti.* Cum enim sibi non proficeret deprecationis sermo, ad profectum tamen nostrae fidei loquebatur. Non inops ergo auxilii est, sed nos sumus inopes doctrinae. *Chrysostramus* (hom. 63.) Non autem dixit, *Ut credant quoniam minor sum,* quoniam sine oratione non possum facere; sed *quoniam tu me misisti.* Non dixit, *Misisti me imbecillum,* servitutum recognoscentem, à seipso nihil facientem; sed *me misisti,* ut non Deo contrarium aestiment, nec dicant, Non est ex Deo: & ut ostendam, secundum tuam voluntatem opus hoc fieri. *Augustinus* de Ver. Dom. (ser. 52.) Venit autem

tem Christus ad monumentum in quo Lazarus dormiebat, & non tamquam mortuum, sed tamquam sanum, tamquam audire paratum, de sepulcro protinus vocavit: unde sequitur: *Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras.* Ideo dicit nomen, ne omnes mortui cogerebantur exire. *Chrysostr. (hom. 63.)* Non autem dixit, Surge tu; sed *veni foras*, ut viventis loquens ei qui mortuus fuerat: propter quod non dixit, In nomine Patris mei veni foras, aut, Resuscita eum Pater; sed hæc omnia dimitrens, postquam orantis formam acceperat, per res auctoritatem ostendit: quoniam & hoc sapientia sua est, per verba quidem confessionem, per res vero ostendere potestatem. *Theophylactus.* Alta vero salvatoris vox, quæ Lazarum suscitavit, indicium est tubæ magnæ sonaturæ in communi resurrectione. Altius etiam clamavit, ut Gentilium ora refrenet fabulantium, in tumulis esse animas defunctorum: nam quasi foras manentem eam advocat per clamorem. Sicut autem universalis resurrectio in istu oculorum proveniet, sic, & hæc resurrectio singularis; & ideo sequitur: *Et statim prodiit qui mortuus fuerat, ligatus manus, & pedes insitis, & facies ejus sudario erat ligata.* Jam mancipatur effectui quod dicitur supra 5. *Veniit hora cum audient defuncti vocem Filii Dei, & qui audiverint vivent.* *Origenes (tract. 28.)* Nam vox elata, & clamor non inconvenienter dicitur excelsissimus; & sic adimpletum est quod dixerat, *Vado ut excitem eum.* Sed & Pater, qui Filium orantem exaudivit, suscitavit Lazarum, ut sic resurrectio Lazari commune opus sit Filii orantis, & Patris exaudientis. *Sicut enim Pater suscitavit mortuos, & vivificat, sic Filius quos vult vivificat.* *Chrysostr. (hom. 63.)* Exiit autem ligatus, ut non putaretur esse phantasma. Sed & hoc quod exibat ligatus, non minus videbatur esse quam resuscitare. Sequitur: *Dicit eis Jesus: Solvite eum:* ut videlicet tangentes, & ei appropinquantes videant quia vere est ille. Sequitur: *Et finite abire;* & hoc propter humilitatem: non enim ducit eum, neque jubet secum ambulare ad sui demonstrationem. *Origenes (tract. 28.)* Dixerat autem supra Dominus: *Propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti;* nullo autem eorum (1) credente hoc dixisset, veluti aliquis hominum inscius futurorum: unde ad hoc removendum subditur: *Multi ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos, & dixerunt eis quæ fecit Jesus.* Continet, quid am-

(1) Al. credentium. (2) Al. mulierem. (3) Al. deest enim.

biguum sermo præsens: verum qui ierunt ad phariseos, fuerint ex illis multis qui crederant, proponentes conciliare Christo hostiliter se habentes ad eum: vel alii à credentibus, irritare volentes invidium phariseorum zelum in ipsum. Et videtur mihi hoc magis Evangelistam exprimere velle: multos enim dixit qui per hoc quod viderunt, crediderunt, veluti paucis existentibus aliis, de quibus subdit: *Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos, & dixerunt eis quæ fecit Jesus.* *Augustinus Lib. 83. Quæst. (quæst. 65.)* Quamquam autem secundum Evangelistam historiam refuscitatum Lazarum plena fide tenemus, tamen in allegoria aliquid significare non dubito; neque cum res factæ allegorizantur, gestæ rei fidem amittunt. *Augustinus super Joan. (tract. 49.)* Omnis quidem qui peccat moritur; sed Deus magna misericordia animas suscitavit, ne moriantur in æternum. Intelligimus ergo tres mortuos, quos in corporibus suscitavit, aliquid significare de resurrectionibus animarum. *Gregorius 4. Moral. (cap. 29.)* Puellam enim in domo, (2) adolescentem extra portam, in sepulcro autem Lazarum suscitavit. Adhuc quippe in domo mortuus jacet qui jacet in peccato: jam quasi extra portam ducitur cujus iniquitas usque ad inverecundiam publicæ perpetrations operatur. *Augustinus (tract. 49.)* Vel intus est mors, quia cogitatum malum nondum processit in factum. Si autem ipsum malum fecisti, quasi mortuum extra portam extulisti. *Gregorius 4. Moral. (cap. 29.)* Sepulcræ vero agere premitur qui in perpetratione nequitie etiam usu consuetudinis pressus gravatur; sed hos plerumque divina gratia respectus sui lumine illustrat. *Augustinus Lib. 83. Quæst. (quæst. 65.)* Vel accipiamus Lazarum in monumento animam terrenis peccatis obrutam. *Augustinus super Joan. (tract. 49.)* Et tamen Lazarum Dominus amabat: si enim peccatores non amaret, de cælo ad terras non descenderet. Bene autem de illo qui peccare consueverat dicitur, *Faxat:* incipit enim habere pessimam famam tamquam odorem teterimum. *Augustinus Lib. 83. Quæst. (quæst. 65.)* Recte etiam dicit, *Quatuordecim est:* ultimum enim elementorum terra est: significat enim puteum terrenorum peccatorum, idest cupiditatum carnalium. *Augustinus super Joan. (tract. 49.)* Fremuit autem Dominus, lacrymavit, voce magna clamavit: quia difficile surgit quem moles consuetudinis premit. Turbat semetipsum Christus, ut tibi significet quomodo tu turbari debeas, cum tanta mole peccati gravaris, & premeris. Fides (3) enim hominis

sibi displicentis fremere debet in accusatione maiorum operum, ut violentiæ prenitentis cedat consuetudo peccandi. Quando dicit: *Illud feci, & peperit mihi Deus: Evangelium audivi, & contempsi:* quid facio? jam fremit Christus, quia fides fremit; in voce fremantis apparet spes resurgens. *Gregorius 22. Moral. (cap. 13. vel in nov. codd. cap. 9.)* Dicitur autem Lazaro, *Veni foras*, ut ab excusatione, & occultatione peccati ad accusationem suam ore proprio exire provocetur, ut qui intra conscientiam suam abscondit jacet per nequitiam, à semetipso foras exeat per confessionem. *Augustinus Lib. 83. Quæst. (quæst. 65.)* Quod autem Lazarus exiit de monumento, animam significat recedentem à carnalibus vitiis; quod vero insitis obvolutus, hoc est quod etiam à carnalibus recedentes, & mente fervientes legi Dei, adhuc tamen in corpore constituti, alieni à molestis carnis esse non possumus; quod autem facies ejus sudario recta erat, hoc est quod in hac vita plenam cognitionem habere non possumus; quod autem dicit, *Solvite eum, & finite abire,* hoc est quod post hanc vitam auferuntur omnia velamina, ut facie ad faciem videamus. *Augustinus super Joan. (tract. 49.)* Vel aliter. Quando contemnis, mortuus jaces; quando confiteris, procedis. Quid est enim procedere nisi ab occultis veluti exeundo manifestari? Sed ut constitearis Deus facit, magna voce clamando, idest magna gratia vocando. Mortuus autem procedens adhuc ligatus est, consiens adhuc reus; ut autem solverentur peccata ejus, ministris hoc dicit: *Solvite eum, & finite abire;* quod est, *Quæ solveritis super terram, erunt soluta & in cælis:* *Matth. 18. Alcuinus.* Christus ergo suscitavit, quia interius per seipsum vivificat: solvunt discipuli, quia per ministerium sacerdotum absolvuntur vivificati. *Beda.* Per eos autem qui phariseis annuntiaverunt, significatur nonnulli, qui videntes bona fervorum Dei opera, odiis insequuntur, & infamare conantur.

(h) *Theophylactus.* Decebat admirari, ac extollere eum qui talia peragebat miracula; ipsi vero potius consiliantur illum occidere: unde dicitur: *Collegerunt ergo pontifices, & pharisei consilium adversus Jesum, & dicebant, Quid facimus? Augustinus (tract. 49.)* Nec tamen dicebant, *Credemus: plus enim perdit homines cogitabant quomodo nocerent, & perderent, quam quomodo sibi confulerent, ne perirent;* & tamen timebant, & quasi consulebant: dicebant enim: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* *Chrysostr. (hom. 64.)* Hominem eum adhuc vocant qui tantam susceperunt ejus deitatis demonstrationem. *Origenes S. Thom. Oper. Tom. LX.*

nes (tract. 28.) Est autem per ea quæ dicuntur ab ipsis, considerare eorum insipientiam, & cæcitatem: insipientiam quippe, quia testificabantur illum: & multa peregrisse miracula, & tamen aestimabant se posse adversus eum æmulari, velut non possit pro se adversus eorum æmulationes. Cæcitas autem hoc ipsum erat: ad facientem enim tot miracula pertinebat ut se ab eorum insidiis eximeret: nisi forte crederent quod signa fecit, & putabant ea non fieri divina virtute. Hi quidem igitur deliberabant non dimittere ipsum, opinantes se per hoc esse impedimento volentibus credere in eum, & Romanis, ne eis auferrent terram, & gentem: unde sequitur: *Si dimittimus eum se, omnes credunt in eum, & venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.* *Chrysostr. (hom. 64.)* Hoc dicentes, populum voluit concutere, ut periclitandum ex suspitione tyrannidis; quasi dicant: Si Romani viderint eum turbas ducentem, suspicabunt nos in tyrannidem velle consurgere, & destruent nostram civitatem. Sed fictio erat quæ dicebantur: quid enim demonstrabat tale? Armigeros circumferebat, & equitaturas trahebat? Nonne deferta persequeretur? Sed ut non putarent ob passionem suam hoc dicere, totam civitatem periclitari dicunt. *Augustinus (tract. 49.)* Vel timuerunt ne si omnes in Christum crederent, nemo remaneret qui adversus Romanos civitatem Dei, templumque defenderent: quoniam contra ipsum templum, & contra suas paternas leges doctrinam Christi esse sentiebant. Temporalia ergo perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt: nam & Romani post Domini passionem, & glorificationem tulerunt eis & locum, & gentem, expugnando, & transferendo. *Origenes (tract. 28.)* Quid & secundum anagogem, locum eorum qui ex circumfusione sunt, Gentes occupaverunt, quia per eorum casum salus Gentibus venit: loco enim Gentium Romani ponuntur, ex regnantibus qui regno suberant nuncupati. Gens etiam ab eis subverta est: quia qui fuit populus Dei, factus est non populus. *Chrysostr. (hom. 64.)* Cum autem illi hæsitabant, & in ordine consilii proponebant, dicentes, *Quid facimus?* unus inverecunde, & cum crudelitate clamavit: unde sequitur: *Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius.* *Augustinus (tract. 49.)* Movere potest quomodo dicatur pontifex anni illius, cum Dominus constituerit unum summum sacerdotem cui mortuo unus succederet. Sed intelligendum est, per ambitiones, & contentiones inter Judæos postea constitutum esse plures fore pontifices, qui per annos singulos vicibus

ministrarent; & forte etiam in unum annum plures administrabant, quibus alio anno alii succedebant. *Alcuinus*. Nam de hoc Caipha Josephus refert, quod pretio sibi sacerdotium unius anni redemerit. *Origenes* (tract. 30.) Increpatur autem Caiphæ pravitas in hoc quod dicitur Pontifex anni illius, quo scilicet noster Salvator exercuit ministerium passionis; & tamen cum esset pontifex anni illius, dixit eis: *Vos nescitis quidquam, neque cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat; (a)* quasi dicat: Vos feditis, & adhuc segnissimum rem attenditis; sed attendatis, unius hominis salutem pro communi republica oportere contemnere. *Theophylactus*. Hoc autem ipse quidem prava dixit intentione, tamen Spiritus Sancti gratia ore ejus usa est ad futuri prælagium: unde subditur: *Hoc autem à semetipso non dixit; sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quia Jesus moriturus erat pro gente.* *Origenes* (ubi supra.) Non quicumque prophetizat, Propheta est; sicut non quicumque jus profequitur, justus est, sicut qui facit aliud opus propter (1) humanam gloriam. Caiphas ergo prophetavit quidem, nec tamen erat Propheta, sicut & Balaam. Audebit autem quis dicere quod non per Spiritum Sanctum Caiphas prophetaverit, quia etiam Spiritus maligni est attestari Jesu, & prophetare pro eo, juxta illud quod dicitur Luc. 4. „ Novimus te „ quod sis Sanctus Dei: „ nam ejus intentionis est non fideles auditores efficere, sed incitare in prætorio confidentes adversus Jesum, ut eum perimerent. Deinde quod dicit, *Expedit vobis*, quod pars ejus prophetiæ fuit, dicit verum, vel mentitur? Nam si verum dicit, salvantur hi qui in prætorio adversus Jesum nituntur, mortuo Jesu pro populo, & pertinent ad id quod expedit. Quod si inconveniens est, manifestum est quod non fuit Spiritus Sanctus qui dedit hæc profertur, quia Spiritus Sanctus non mentitur. Si autem quis velit veridicum & in hoc esse Caipham, (2) concederetur illi quod gratia Dei pro omnibus gustet mortem, & quod est salvator omnium hominum, maxime fidelium. Fatebitur etiam euncta quæ sunt in hoc loco prophetiam esse veridicam, incipiendo ab illo, *Vos nihil scitis*; nihil enim noverant qui Jesum ignorabant esse veritatem, sapientiam, justitiam, & pacem, & quod ipse quoque erat expediens ut hic unus in quantum est homo moriatur pro populo: non enim in quantum est imago invisibilis Dei, est

(1) *Al.* deest humanam. (2) *Al.* converteretur. *Nicolai* legit compertum erit illi. (3) *Nicolai* legit & sic consequenter. (4) *Al.* discimus. (5) *In editis* vicijs. Non enim.
 EX EDIT. P. NICOL. (a) *Chrysostronus* hom. 65. in Joannem. (b) Tract. sive tom. 31. in Joannem; & sic infra.

susceptibilis mortis. Pro populo autem obiit, velut potens totius orbis culpam, in seipsum retorquens, dissipare, ac delere. Ex hoc vero quod dicitur, *Hoc autem à semetipso non dixit*, docemur quod aliqua nos homines per nos dicimus, nulla inducente virtute ad profertur; quædam vero fuadente nobis quadam virtute, esse non integre exprimamus, (3) & sic inconsequenter disponamur ad ea, insectanter ea quæ (4) dicimus, sed non intentionem dictorum; velut Caiphas ex se nihil protulit, nec dixit intentionem, quia prophetiam dicti non accipiebat. Sed etiam apud Paulum quidam legisperiti non intelligentes nec ea quæ proferunt. *Augustinus* (tract. 49.) Hic docemur, etiam homines malos prophetiæ spiritu futura prædicere; quod tamen Evangelista divino attribuit sacramento, quia pontifex fuit, id est summus sacerdos. *Chrysostronus* (hom. 64.) Vide autem quanta Spiritus Sancti virtus est: à mente enim mala valuit verba proferre prophetiæ. Vide etiam quanta est pontificalis virtus potestatis: pontifex enim effectus, esse indignus existens, tamen prophetauit nesciens quid diceret: ore enim solum usa est gratia, contaminatum autem cor non tetigit. *Augustinus* (tract. cod.) Caiphas igitur de sola gente Judæorum prophetavit, in qua erant oves, de quibus ait ipse Dominus Matth. 15. „ Non sum missus nisi ad oves que perierunt domus Israel. „ Sed noverat Evangelista alias esse oves, quæ non erant de hoc ovili, quas oportebat adduci; & idem addidit: *Et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.* Hæc autem secundum prædestinationem dicta sunt: nam neque oves ejus, neque filii Dei adhuc erant. *Gregorius 6. Moral.* (cap. 13.) Persecutores igitur peregerant hoc quod perniciose moliti sunt; intulerunt mortem, ut ab eo abscederent fidelium devotionem; sed fides inde crevit unde se hanc extinguere infidelium crudelitas credidit. (5) Ille enim ad pietatis suæ obsequium redegit quod contra illum humana crudelitas extorsit. *Origenes*. (b) Concitati autem ad iram ex verbis Caiphæ, taxaverunt ut occiderent Dominum; unde sequitur: *Ab illo ergo die cognoverunt ut interficerent eum.* Et quidem si non Spiritu Sancto Caiphas prophetaverat, alius spiritus fuit qui valuit & per impium loqui, & sibi compares adversum Christum incitare. Qui autem vult respondere pro Spiritu Sancto, dicet, quod sicut sacrarum intentionem Scripturarum ad utilitatem prolata aliqui prave sus-

cipiunt ad constituendam enormem disciplinam; sic editam pro Salvatore prophetiam veridicam non debito modo percipientes consiliati sunt ut interficerent Christum. *Chrysostronus* (hom. 64.) Quærebant quidem & prius eum interficere, nunc & sententiam firmaverunt.

(1) *Origenes* (tract. 28.) Cum concilium congregaverunt pontifices, & pharisæi, ut occiderent Jesum, ipse cautius se observans non ultra cum fiducia conversabatur cum Judæis; sed neque ad aliam civitatem abiit populatam, sed ad quamdam remotam: unde dicitur: *Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos; sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem.* *Augustinus* (tract. 49.) Non quia potentia ejus detecerat, in qua, si vellent, palam cum Judæis conversaretur, & nihil ei facerent; sed exemplum discipulis demonstravit, quo appareret non esse peccatum si fideles ejus oculis persequendum se subtraherent, & furorem sceleratorum latendo potius evitarent, quam se ostendendo magis accederent. *Origenes* (tract. 28.) Honestum namque est imminente agone consentiri Jesum non evitare confessionem, nec reculare subire mortem gratia veritatis; nec minus honestum est non (1) tradere occasionem tantæ tentationi, non solum propter incertitudinem eventus proprii, sed ne nos occasione prælesimus ut alii magis impii, ac noxii stant: nam si quis factus erga quemquam materia criminis luet poenas, (2) quo modo persecutorum non declinans, non etiam (3) & persequeris delicto dabit responsum? Non solus autem Dominus illuc ivit, immo, ut nullam daret causam perquirentibus eum, discipulos etiam secum duxit: unde sequitur: *Et ibi morabatur cum discipulis suis.* *Chrysostronus* (hom. 64.) Qualiter putas turbatos discipulos humane videntes eum salvatum? Ipsi autem, quando omnes lætabantur, & festa celebrabant, tunc occultantur, & in periculis sunt; sed tamen permanebant cum eo, secundum illud Luc. 22. „ vos estis qui peris, manistis mecum in tentationibus meis. „ *Origenes* (tract. 28.) (4) Quoad anagogiam vero dicatur, quod Jesus dudum cum fiducia ambulabat inter Judæos, cum verbum divinum per Prophetas in ipsis conversabatur: sed abiit (5) illinc, nec est verbum Dei inter Judæos. Accelsit autem ad villam quæ est prope desertum, de qua dicitur Esai. 54. „ Multi filii desertæ „ magis quam conjugatæ. „ Villa autem dicitur Ephrem, quæ interpretatur fertilitas. Fuit autem Ephraim frater Manasse senioris populi oblivione traditi: post populum enim oblivio-

ni datum, & prætermisum prodit ex Gentibus abundantia. Discedens ergo à Judæis Dominus, venit in terram totius orbis prope desertam Ecclesiam, quæ dicitur civitas fecunda; & ibi moratur cum discipulis usque nunc. *Augustinus* (tract. 50.) Ille autem qui de cælo venerat patri, propinquare voluit loco passionis, quia imminere hora passionis: unde sequitur: *Proximum autem erat pascha Judæorum.* Habebant Judæi pascha in umbra, nos in luce: sanguine occisi pecoris Judæorum postes signati sunt, sanguine Christi frontes nostræ signantur. Illum diem festum Judæi cruentum habere Domini sanguine voluerunt, illo die festo occisus est agnus, qui eundem diem festum suo sanguine consecravit. Mandatum autem erat in lege Judæis, ut die festo, quo pascha erat, omnes undique convenirent, & illius diei celebratione sanctificarentur: unde sequitur: *Et ascenderunt multi Hierosolimam de regione ante pascha ut sanctificarent seipso.* *Theophylactus*. Ascenderunt autem ante pascha ut purgarentur: quoniam quicumque peccaverant invitati, vel spontanei, pascha non celebrabant, nisi prius expiarentur, ut moris erat, balneationibus, & jejuniis ac rasura, quin etiam quædam deputatis oblationes offerendo. Hi ergo expiationem celebrantes, insidiabant Domino. Unde sequitur: *Quærebant ergo Jesum, & colloquebantur ad invicem in templo stantes: Quid putatis quia non venit ad diem festum? Chrysostronus* (hom. 64.) Insidiabantur ei, & tempus festi tempus faciebant occisionis. *Origenes* (ut supra.) Et propter hoc non dixit, *Pascha Domini*, sed *Judæorum*: nam Salvator in illo patiebatur insidias. *Alcuinus*. Illi ergo quærebant Jesum non bene; nos autem querimus eum stantes in templo Dei, mutuo nos consolando, & exorando ut veniat ad diem festum nostrum, & sua præsentia nos sanctificet. *Theophylactus*. Sed si talia solum vulgus perageret, videretur utique passio ex imperitia progredi; sed etiam pharisæi præcipium ut capiat: unde sequitur: *Deriderant autem pontifices, & pharisæi mandatum ut si quis cognoverit ubi sit, indicet ut apprehendant eum.* *Origenes* (ubi supra.) Et attende quod ignorabant ubi est: ostensum est enim eum discedisse. Dies etiam quibusdam insidiantes Jesu ignorabant ubi sit: propter quod derident alia quam divina mandata, docentes discipulas, & mandata hominum. *Augustinus* (tract. cod.) Nos autem indicemus modo Judæis ubi sit. Utinam velint audire, & apprehendere.

(1) *Al.* credere. (2) *Al.* quid. (3) *Al.* & persequentibus. (4) *Al.* Quo modo ad anagogiam. (5) *Al.* illuc.